

**บทบาทการเผยแผ่ธรรมในรูปแบบปริศนาธรรม
ของหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน**
**The Role of Dhamma Propagation in the Form of Mystery of Luang Pu Suang,
the angels play the soil.**

มานพ นักการเรียน* ภาชิต สุขวรรณดี*
Manop Nakkarnien* Bhasit Sukhawndee*
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*
Mahamakut Buddhist university, Sirindhornrajavidyalaya Campus*

บทคัดย่อ

หลวงปู่สรวงเป็นชาวเขมรต่ำได้เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว แต่ไม่มีใครทราบถึงประวัติที่แท้จริงของท่านได้ คนที่มองดูพฤติกรรมบางอย่างของท่านอย่างผิวเผิน ทำให้ตีความสถานภาพของท่านไปต่าง ๆ ว่า ท่านเป็นพระ หรือ ฆราวาส หรือดาบส

บทบาทการเผยแผ่ธรรมของท่านมีปรากฏอยู่ในรูปแบบของปริศนาธรรม ซึ่งจะต้องมีการขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ เช่น การนอนบนกองดินกองทราย การชอบอาบน้ำบ่อย ๆ ในเมื่อถึงฤดูหนาว การก่อกองไฟไว้เสมอ การวิ่งว้าว การอุ้มไก่ แป้งเม็ด 6 เม็ดและแผ่นทองคำเปลวสำหรับปิดพระ 9 แผ่น เป็นต้น

คำสำคัญ : 1. หลวงปู่สรวง 2. การเผยแผ่ธรรม 3. รูปแบบปริศนาธรรม.

Abstract

Luang Pu Suang was a low Khmer. He has arrived in Thailand for a long time. But no one knew the true history of him. People who looked at some of his behavior superficially led to an interpretation of his status differently whether he was a monk or a layman or a hermit.

His role of Dhamma propagation took place in the form of mystery which must be pondered to find the hidden facts of the puzzle, for example : sleeping on a pile of soil and sand, preferring to shower often in winter, always setting up a fire, running kite, carrying a chicken, 6 tablets of flour and 9 gold leaf for covering the monk.

Keywords : 1. Luang Pu Suang 2. Dhamma Propagation 3. the Form of Mystery

บทนำ

การเผยแผ่ธรรมเป็นหัวใจของการสืบอายุพระพุทธศาสนา เป็นบทบาทที่ 3 ใน 4 บทบาทคือ 1. ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริง ๆ (ประโยชน์ตน) 2. นำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ตน) 3. มีส่วนช่วยเผยแผ่แก่อีกุศลให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ท่าน) และ 4. สามารถปกป้อง เมื่อมีผู้กล่าวให้คลาดเคลื่อนหรือกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย (ประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน) (ที.มหา. 10/168/115) ของพุทธบริษัท 4 ซึ่งประกอบไปด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ทางธรรม ประกอบด้วย

ภิกษุ ภิกษุณี ทางโลก ประกอบด้วย อุบาสก อุบาสิกา บุคลากรทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้เป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน บางครั้งท่านห่มจีวร บางครั้งนุ่งผ้าเชียวก็มี นุ่งลายทหารก็มี นุ่งลายแบบชาวบ้านก็มี คนที่มองดูพฤติกรรมบางอย่างของท่านอย่างผิวเผิน ทำให้มีการตีความไปต่าง ๆ ว่า ท่านเป็นพระ หรือ ขรราวาส หรือดาบส ประวัติของท่านมีแต่เรื่องเล่าเหนือสามัญวิสัยเกินความคาดหมายของปุถุชน เช่น ท่านเดินตากฝนไม่เปียก ดำน้ำได้เป็นชั่วโมง ๆ ล่องหนหายตัว เดินย่นย่อระยะทาง รักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้อย่างน่าอัศจรรย์ บุคคลที่ไปกราบหลวงปู่ มี 2 ประเภท คือ 1. เป็นพวกหาโชคกลาง และ 2. เป็นผู้ทำบุญและศึกษาธรรม ท่านจะทำให้ดูพร้อมกัน คนหาโชคก็ตีเป็นตัวเลข ซึ่งท่านเองก็ไม่ได้บอกห่วยให้ใครเลย ผู้คนสังเกตดูกิจการอาการของท่านแล้วตีความหมายเป็นตัวเลขไปเอง ส่วนคนที่มีธรรมก็แปลความหมายไปทางธรรม ซึ่งท่านก็ไม่ได้อธิบายเป็นสำนวนการพูดสักเท่าไร ได้แต่แสดงกิริยาอาการที่เป็นการแก้ปัญหาระยะให้เขาดูและให้เขาเข้าใจด้วยตนเอง (จารุกิตติ กิจวรรณ, 2559 : 80)

บทบาทการเผยแพร่ธรรมของท่านมีปรากฏอยู่ใน 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ การพูด การเขียน และการกระทำ ตัวอย่างให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น แต่อยู่ในรูปแบบของปริศนาธรรม ซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับคำปริศนานั้น ๆ

ชีวประวัติของหลวงปู่สรวง

หลวงปู่สรวงเป็นชาวเขมรต่ำได้เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว แต่ไม่มีใครทราบถึงถิ่นกำเนิดและอายุที่แท้จริงของหลวงปู่ ประกอบด้วยท่านเป็นคนพูดน้อยและไม่เคยเล่าประวัติส่วนตัวให้ใครฟัง จึงไม่มีใครที่จะสามารถรู้อายุและประวัติที่แท้จริงของท่านได้ แต่บางท่านสันนิษฐานเอาว่า อายุของหลวงปู่สรวง อายุ 482 ปี 91 วัน แต่ไม่สามารถยืนยันชัดเจนลงไปได้ เป็นเพียงอัตโนมติคือความเห็นของตนเอง (พระมหาภูลังกา เขมทสสี, 2537 : 63)

ชาวบ้านในท้องถื่นอำเภออุซันท์ และอำเภอใกล้เคียงของจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีภูมิลำเนาอยู่แถบชายแดนตามเชิงเขาพนมดงรัก เป็นแนวเขตแดนระหว่างประเทศกัมพูชากับประเทศไทย มักจะเห็นท่านเป็นผู้ทรงศีลปฏิบัติธรรม พักอาศัยอยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้านโคก ท่านจะเดินทางไปมาอยู่ในบริเวณแถบนี้โดยตลอด แต่จะไม่อยู่เป็นประจำในที่แห่งเดียวเป็นเวลานาน ๆ บางทีหลวงปู่จะหายไปนานถึง 2-3 ปีถึงจะกลับมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยที่ไม่มีใครรู้ว่าไปอยู่ไหนมา

ชาวบ้านในสมัยนั้นมองหลวงปู่ในฐานะเป็นผู้มีคุณวิเศษเหนือคนทั่วไปและเรียกท่านว่า “ลูกเอ้าวเบ้าะ” หรือ “ลูกตาเบ้าะ” ซึ่งเป็นภาษาเขมร หมายถึง ดาบส เป็นผู้รักษาศีลอยู่ตามถ้ำเขา ใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย บางวันใส่จีวร บางวันห่มขาว อีกบางวันถึงนุ่งกางเกงก็มี ในฤดูร้อน ท่านจะห่มผ้าและผิงไฟ ใครถวายสิ่งของอะไรท่านก็โยนเข้ากองไฟ โดนไม่ได้สนใจว่า เป็นของมีค่าหรือเงินทองแต่อย่างใด เมื่อถึงฤดูหนาว ท่านจะนั่งถอดเสื้อผ้าเปลือยกายด้านบน ใช้ผ้าน้อยที่สุด และชอบอาบน้ำบ่อย ๆ นานหลายวัน อาจฉันอาหารบ้างเล็กน้อย เมื่อเข้าป่า ท่านก็รู้ดีไปไม้เป็นอาหาร ในสมัยนั้น ยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และสัตว์ป่านานาพันธุ์ ได้มีลูกศิษย์ติดตามท่านเดินธุดงค์ตามป่าเขาแถบชายแดนไทย และตลอดจนถึงประเทศเขมร แต่ก็อยู่กับท่านได้ไม่นานจำต้องกลับบ้าน เนื่องจากทนต่อความยากลำบากไม่ไหว จึงทำให้ท่านต้องเดินธุดงค์ไปในที่ต่าง ๆ ตามลำพังเป็นส่วนมาก (สุธน ศรีหิรัญ, 2556 : 6)

หลวงปู่เป็นพระที่ให้ความสำคัญกับทุกคนเท่ากันหมด ไม่ว่าเขาคนนั้นจะเป็นคนยากจน เป็นเศรษฐี รู้จักท่านมานานหรือเพิ่งรู้จัก ท่านไม่เคยให้สิทธิ์พิเศษแก่คนใดคนหนึ่ง ทุกคนจะได้รับความเมตตาจากท่านอย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้มีบุคคลในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกลมากราบไหว้ท่านเป็นประจำและจะกลับมากราบไหว้อีก

หลวงปู่มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย จำวัดอยู่ตามกระท่อมปลายนาหลังเล็ก ๆ มีไม้กระดานเพียงไม่กี่แผ่น บางครั้งก็มีเพียง 2-3 แผ่น พอนอนได้เท่านั้น ทางไกลจากความสับสนวุ่นวายของผู้คน เหมาะแก่การทำความเพียรตามลำพัง ทุกแห่งที่ท่านจำวัดอยู่ จะมีเส้าไม้ไผ่สูง ๆ ปักอยู่ มีเชือกขึงระหว่างกระท่อมกับเส้าไม้ หรือต้นไม้ที่อยู่ใกล้ ๆ มีวาวขนาดใหญ่ทำด้วยจิวหรือกระดาดผูกไว้เป็นสัญลักษณ์ และมีสิ่งของไม่ว่าจะเป็นขวดน้ำ กล้วย ปลากระป๋องหรือสิ่งของที่ผู้ไปกราบไหว้แขวนไว้กับเชือก และที่สำคัญคือท่านจะก่อกองไฟไว้เสมอ บางครั้งลูกศิษย์เอาของไปถวาย ท่านก็จะโยนเข้ากองไฟ ถ้าเห็นว่า กระท่อมใดมีสิ่งของดังกล่าว แสดงว่า ที่แห่งนั้น ท่านเคยจำวัดหรือเคยพักอยู่มาก่อน

ในหนังสือบางเล่มได้เขียนไว้ว่า หลวงปู่สรวงเป็น 1 ในคณะโลกอุดร ซึ่งประกอบไปด้วย หลวงปู่ใหญ่โลกอุดร หลวงพ่อโพรงโพธิ์ ขวี่เศียรบาตร ขวี่แก้มแดง และขวี่ขี้เถ้า โดยที่หลวงปู่ใหญ่เป็นผู้นำคณะโลกอุดรผู้ทรงอภิญญาสมาบัติสูงสุด หลวงพ่อโพรงโพธิ์เป็นศิษย์เอกของหลวงปู่ใหญ่ ขวี่เศียรบาตรเป็นศิษย์น้องของหลวงปู่ใหญ่ ขวี่แก้มแดงมีลักษณะเด่นก็คือ ที่แก้มข้างหนึ่งมีสีแดงเรื่อ ท่านได้อมพรอทกาศสิทธิ์เอาไว้ เนื่องจากชอบเล่นแร่แปรธาตุ ส่วนขวี่ขี้เถ้ามักจะทำตัวประหลาดกว่าใคร ๆ เก่งเรื่องเตโชกสิณหรือกสิณไฟ ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนและครองผ้า นั้นจะไม่สู้จะเรียบร้อย โยนสิ่งต่าง ๆ ที่คนถวายเข้ากองไฟหมด ลักษณะของขวี่ขี้เถ้าเช่นนี้จึงคล้ายกับหลวงปู่สรวงเป็นอย่างมาก (เทวฤทธิ์, 2559 : 64)

ปัจจุบัน ท่านได้มรณภาพในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543 ได้เก็บรักษาร่างสรีระสังขารไว้ในโลงแก้วที่มณฑปวัดไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ลูกศิษย์และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มากราบไหว้ขอพรและลอดใต้โลงแก้วเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

สรุปได้ว่า หลวงปู่สรวงเป็นชาวเขมรด้า ได้เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว แต่ไม่มีใครทราบถึงประวัติที่แท้จริงของท่านได้ ทำให้มีการตีความสถานภาพของท่านไปต่าง ๆ ว่า เป็นพระภิกษุ หรือ ฆราวาส หรือดาบส ท่านพักอาศัยอยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้านในอำเภอแถบจังหวัดศรีสะเกษเป็นส่วนใหญ่ ถ้าท่านอยู่ มีสัญลักษณ์คือ มีเส้าไม้ไผ่สูง ๆ ปักอยู่ มีเชือกขึงระหว่างกระท่อมกับเส้าไม้ มีวาวขนาดใหญ่ทำด้วยจิวหรือกระดาดผูกไว้ ที่สำคัญคือหลวงปู่จะก่อกองไฟไว้เสมอ หลวงปู่สรวงคือขวี่ขี้เถ้า เก่งเรื่องเตโชกสิณหรือกสิณไฟ เป็น 1 ในคณะโลกอุดร

ลักษณะเฉพาะของหลวงปู่สรวง

หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุซึ่งมีวิถีชีวิตจำวัดอยู่ตามกระท่อมปลายนา ใครถวายสิ่งของอะไร ท่านก็โยนเข้ากองไฟหมด นั่งถอดเสื้อผ้าเปลือยกายด้านบน ซึ่งแตกต่างจากพระภิกษุทั่วไปจะพักที่วัดหรือสำนักสงฆ์ นุ่งห่มจีวรเป็นปริณทณ ทำให้ท่านมีลักษณะเฉพาะตัวของท่านเอง ดังนี้

1. กินง่าย อยู่ง่าย ท่านมีความเป็นอยู่ที่สอดคล้องผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นพระที่ไม่มีวัดอยู่เป็นของตนเอง ไม่ยึดติดสถานที่ เป็นอยู่เรียบง่าย อยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้าน ไม่มีสิ่งอุปการณอำนวยความสะดวกแต่อย่างใด

2. ไม่ยึดติดกับวัตถุ ท่านไม่ยึดติดกับวัตถุ แม้ข้าวของเงินทองที่ชาวโลกสมมติกันว่ามีค่า ท่านยังเอามาโยนเข้ากองไฟอย่างไม่อ้อแอ้ยดี บางครั้งมีโยมเอาปัจจัยมาถวาย ท่านก็ยังเอาทิ้งตามถนนหนทาง

3. ไม่ยึดติดกับบุคคล ท่านไม่เคยให้ความสำคัญกับใครเป็นพิเศษ ท่านปฏิบัติเท่าเทียมกันเสมอเหมือนทุกคน ท่านไม่เคยพูดว่า ใครเป็นลูกศิษย์ โยมคนไหนเป็นโยมอุปฐาก

4. การทำดีมีค่ากว่าคำสอน ในการสั่งสอนลูกศิษย์ ท่านจะเทศน์หรือแสดงธรรมน้อยมากแทบจะนับครั้งได้ ส่วนมากท่านจะสอนลูกศิษย์ด้วยการกระทำให้ดู อยู่ให้เห็นเป็นตัวอย่าง (พระมหาภูลังกา เขมทสสี, 2537 : 69)

5. การจาริกผู้เดียวท่องเที่ยวตามลำพัง ท่านยึดถือปฏิบัติอยู่ผู้เดียวในทุกอิริยาบถ ทำให้เข้าใจตัวตนที่แท้จริง เห็นพฤติกรรมของจิตว่ามีความขลาดเขลาหรือความกล้าหาญ ท่านท่องเที่ยวไปตามลำพังตามหลักโมเนยปฏิบัติ ทำให้มีผู้ถวายนามท่านว่า “มหามุนีเทพดาบส” (พระมหาภูลังกา เขมทสสี, 2537 : 66)

สรุปได้ว่า หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ซึ่งผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติ มีปฏิปทาชอบอยู่และท่องเที่ยวไปตามลำพังตามหลักโมเนยปฏิบัติ ไม่ยึดติดสถานที่ ไม่มีวัดอยู่เป็นของตนเอง อยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้าน ไม่ยึดติดกับวัตถุ ท่านเอาสิ่งของต่าง ๆ ที่คนถวายโยนเข้ากองไฟหรือเอามาทิ้งตามถนนหนทาง ไม่ยึดติดกับบุคคล ปฏิบัติเท่าเทียมกันเสมอเหมือนทุกคน และให้ความสำคัญกับการทำดี โดยมุ่งคิดให้สูงส่ง ทำและอยู่ให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งมีค่ากว่าคำสอนซึ่งออกมาจากปากแก่นคำสอนของหลวงปู่สรวง

คำสอนของหลวงปู่สรวงเป็นข้อความสั้น ๆ มีอยู่อย่างกระจัดกระจายโดยการพูดกับพระภิกษุและญาติโยม และการเขียนใส่แผ่นกระดาษ เช่น ยั่วเตราศิล (การรักษาศีล) ออยเตียรสรูล (ให้ทานแล้วมีความสุข) ออยเพิ่มพูน (บุญเพิ่มพูน) บายตักเจีย (ข้าวน้ำดี) นะเกิ้ล โมกาย (อยากได้ทำเอง) ออยเตียนเมียนบาน (ให้ทานแล้วจะร่ำรวย) กัมคอนเวีย (กรรมของมัน) กันตุมะมาย (การประพาศขึ้นพรหม) และการทำให้เห็น เช่น การขว้างผลไม้ไปในทิศทางต่าง ๆ เพื่ออุทิศให้แก่สัมภเวสีผู้หิวโหยและเร่ร่อน เป็นต้น ดังนั้น คำสอนของท่านจึงไม่อาจจัดเป็นระบบความคิดที่ชัดเจนได้

แต่อย่างไรก็ตาม แก่นคำสอนของหลวงปู่สรวงนั้น สามารถประมวลสรุปได้เป็น 3 ข้อด้วยกัน ดังนี้<<https://www.facebook.com/>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2563)

1. ออยเตียนสรูล แปลว่า ให้ทานความสุข หรือจะแปลว่า ให้ทานแล้วมีความสุขก็ได้ ซึ่งก็มีนัยความหมายมุ่งเน้นเรื่องการให้เป็นสำคัญ ส่วนการให้ความสุขเป็นทาน ย่อมได้รับความสุขเป็นผล ดังที่พระพุทธเจ้าได้สอนเกี่ยวกับการให้ความสุขไว้ว่า “ปราชญ์ผู้ให้ความสุข ย่อมได้รับความสุข”

2. เทอเจิตออยสรูล แปลว่า ทำใจให้มีความสุข ตรงตามที่พระพุทธเจ้าได้สอนหลักของการทำใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกจิตในขั้นของสมถภาวนา ทำใจให้สงบ ความสุขก็จะปรากฏ เป็นผลให้ผู้นั้นมีความสุขจากความสงบนั้น พระพุทธเจ้าได้สอนไว้ว่า “จิตที่ฝึกดีแล้ว นำสุขมาให้”

3. เทอเจิตออยสะโลต แปลว่า ทำใจให้บริสุทธิ์ ตรงตามที่พระพุทธเจ้าได้สอนหลักของการทำใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกจิตในขั้นของวิปัสสนาภาวนา เป็นการทำปัญญาให้เห็นแจ้ง ทำให้ปราศจากความโลภ ความโกรธ และความหลง

สรุปได้ว่า แก่นคำสอนของหลวงปู่สรวง มี 3 ข้อ ประกอบด้วย ข้อที่ 1 คือ เรื่องทาน ได้แก่ การให้ การบริจาค การช่วยเหลือ ตรงกันกับบุญกิริยาวัตถุ คือหลักการทำความดี ข้อที่ 1 ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ข้อที่ 2-3 เรื่องสมถะและวิปัสสนา ตรงกันกับบุญกิริยาวัตถุ คือหลักการทำความดี ข้อที่ 3 ภาวนามัย คือทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจในขั้นสมถะและวิปัสสนา ส่วนเรื่องการรักษาศีล หรือการประพฤติดีมีระเบียบวินัยได้มีกล่าวถึงไว้ในที่อื่น ๆ แล้ว แต่ถึงอย่างไรก็ตาม คนจะมีสมาธิได้ จะต้องฝึกก่อนนั่นเอง

การเผยแพร่ธรรมในรูปแบบปริศนาธรรมของหลวงปู่สรวง

บทบาทการเผยแพร่ธรรมของหลวงปู่สรวงกระทำใน 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ การพูด การเขียน และการกระทำ ตัวอย่างให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น แต่เป็นไปในลักษณะปริศนาธรรม ซึ่งจะต้องมีการขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับคำปริศนานั้น ๆ

1. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับกสิณ

กสิณ 10 คือวัตถุอันจูงใจ หรือวัตถุสำหรับเพ่ง เป็นชื่อของกัมมฐานที่ใช้วัตถุสำหรับเพ่งเพื่อบังคับจิตให้เป็นสมาธิ เป็นวิธีใช้วัตถุภายนอกเข้าช่วย โดยวิธีเพ่งเพื่อรวมจิตให้เป็นหนึ่ง มี 10 อย่าง คือ

ก. ภูตกสิณ 4 (กสิณคือมหาภูตรูป)

1. ปฐวีกสิณ (กสิณคือดิน)

2. อาโปกสิณ (กสิณคือน้ำ)

3. เตโชกสิณ (กสิณคือไฟ)

4. วาโยกสิณ (กสิณคือลม)

ข. วรรณกสิณ 4 (กสิณคือสี)

5. นิลกสิณ (กสิณคือสีเขียว)

6. ปิตกสิณ (กสิณคือสีเหลือง)

7. โลหิตกสิณ (กสิณคือสีแดง)

8. โอหาตกสิณ (กสิณคือสีขาว)

ค. กสิณอื่น ๆ

9. อาโลกกสิณ (กสิณคือแสงสว่าง)

10. อากาสกสิณ (กสิณคือที่ว่างเปล่า, ช่องว่าง) (วิสุทธิ. 1/150-226)

วรรณกสิณ 4 เหมาะแก่คนที่มีโทสจริตหนักไปทางเจ้าอารมณ์มักโกรธ เป็นคนขี้โมโหโทโส ส่วนภูตกสิณ 4 อาโลกกสิณ และอากาสกสิณ รวมเป็น 6 นี้เหมาะกับคนที่มีจิตทั้ง 6 คือราคะจริต หนักไปทางรักสวรักรักงาม โทสจริต หนักไปทางเจ้าอารมณ์มักโกรธ โมหะจริต หนักไปทางเขลา ง่วงซึม สัทธาจริต หนักไปทางเชื่อถือจริงใจ พุทธิจริตหรือญาณจริต หนักไปทางใช้ปัญญา และวิตกจริต หนักไปทางชอบคิดมาก

ในการเจริญปฐวีกสิณ หรือกสิณดินนั้น ถือเอาณิमतในดินที่ปรากฏตามธรรมชาติ สำหรับผู้ที่เคยปฏิบัติมาในอดีต เพียงได้เห็นดินที่เขาไถไว้ในนาข้าวหรือลานนวดข้าว พึงบริกรรมว่า ปฐวี ๆ ๆ หรือ ดิน ๆ ๆ ทำให้อุคคณิमतปรากฏขึ้น ได้ปฏิภาณนิमत และบรรลุนานได้ในที่สุด (วิสุทธิ. 1/157)

หลวงปู่สรวงเผยแพร่ธรรมโดยทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง โดยมุ่งเน้นไปที่ภูตกสิณ 4 สมณานามของท่านคือ เทวดาเล่นดิน เป็นการแฝงปริศนาธรรม เพราะดินหรือปฐวีธาตุก็คือ 1 ในกองกสิณ ท่านจำวัดอยู่ตามกระท่อมปลายนาหลังเล็ก ๆ มีไม้กระดานเพียงไม่กี่แผ่น บางครั้งก็มีเพียง 2-3 แผ่น พอนอนได้เท่านั้น นอนอยู่บนกองดินกองทราย เข้าใจว่าเป็นเรื่องการเล่นกสิณดินของหลวงปู่สรวง

ในการเจริญอาโปกสิณหรือกสิณน้ำนั้น ควรได้นิमतคือน้ำ เป็นน้ำที่จัดทำขึ้นหรือน้ำตามธรรมชาติก็ได้ หากเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติอาโปกสิณในชาติก่อน ๆ เมื่อเพ่งน้ำที่ใดที่หนึ่ง เช่น ในสระ หรือในบ่อ ในแม่น้ำหรือในทะเล ต่อจากนั้น ให้นั่งขัดสมาธิคู้บัลลังก์ ตั้งกายให้ตรง แล้วไม่ต้องใส่ใจสีของน้ำหรือลักษณะของน้ำ เพ่งดูน้ำนั้น บริกรรมภาวนาว่า อาโป ๆ ๆ หรือ น้ำ ๆ ๆ ทำให้อุคคณิमतปรากฏขึ้น ได้ปฏิภาณนิमत และบรรลุนานได้ในที่สุด (วิสุทธิ. 1/217-218)

เมื่อถึงฤดูหนาว ท่านจะนั่งถอดเสื้อผ้าเปลือยกายด้านบน ใช้ผ้าน้อยที่สุด และชอบอาบน้ำบ่อย ๆ นานหลายวัน เข้าใจว่าเป็นเรื่องการเล่นกลืนน้ำของหลวงปู่สรวง

ในการเจริญเตโชกสิณหรือกสิณไฟนั้น คือการเพ่งเปลวเพลิง ผู้ที่เคยปฏิบัติมาในชาติก่อน ๆ อาจเพ่งเปลวไฟในเตา หรือกองไฟหรือที่ใด ๆ ขณะเพ่งเปลวไฟให้บริกรรมภาวนาว่า เตโช ๆ ๆ หรือ ไฟ ๆ ๆ ทำให้อุคคหิมนิมิตปรากฏขึ้น ได้ปฏิภาคนิมิต และบรรลุฌานได้ในที่สุด (วิสุทธิ. 1/218-219)

ท่านจะก่อกองไฟไว้เสมอ บางครั้งลูกศิษย์เอาของไปถวาย ท่านก็จะโยนเข้ากองไฟ เป็นการเผากิเลส ไม่สะสมสิ่งของใด ๆ อุทิศสิ่งของให้ดวงวิญญาณ สัมภเวสี วิญญาณเร่ร่อนที่เข้ามาขอส่วนบุญ เข้าใจว่าเป็นเรื่องการเล่นกลืนไฟของหลวงปู่สรวง

ในการเจริญวายุกสิณหรือกสิณลมนั้น พึงจับเอานิมิตด้วยการที่ได้เห็นหรือได้ถูกต้องลม โดยการเจริญกสิณลมได้ต้องอาศัยการมองดูยอดไม้ ใบไม้ที่ลมพัดเอนไป หรือกำหนดปลายผมที่ลมพัดให้ล้มลงหรือจะกำหนดตรงที่ลมพัดมาถูกต้องกายเรา เมื่อเห็นลมพัดใบไม้ ยอดไม้ หรือเห็นผมที่ถูกลมพัดอยู่ ก็ตั้งสติไว้ว่า ลมนี้ ย่อมพัดถูก ณ ที่ตรงนั้น หรือตั้งสติไว้ตรงที่ที่ลมพัดเข้าทางช่องหน้าต่าง หรือทางช่องฝาแล้วมากระทบกาย พร้อมกับบริกรรมภาวนาว่า วาโย ๆ ๆ หรือ ลม ๆ ๆ ทำให้อุคคหิมนิมิตปรากฏขึ้น ได้ปฏิภาคนิมิต และบรรลุฌานได้ในที่สุด (วิสุทธิ. 1/219-220)

ท่านชอบว้าวเป็นพิเศษ ไม่ว่าไปอยู่ที่ใดก็ตาม ท่านจะเอว้าวเสียบไว้ที่ผาผ้าง กระหม่อมบ้าง เถียงนาบ้าง บ่อยครั้งที่ท่านมักทำว้าวเอง ขนาดของว้าวของท่านมีขนาดใหญ่กว่าว้าวสามัญธรรมดา บางครั้งท่านก็ใช้ให้คนอื่นคนนั้นทำให้ท่าน ชนิดของว้าวต้องเป็นว้าวจุฬาหรือว้าวดุดัย เวลาท่านไปไหนก็จะเอว้าวไปด้วย ว้าวของท่านนั้น หลายคนพยายามวิ่งว้าว แต่มักไม่ขึ้น เพราะว้าวของท่านหนักเกินไป แต่พอท่านวิ่งว้าวเองกลับขึ้น หรือบางครั้ง โยนว้าวขึ้นในเถียงนา ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ว้าวจะขึ้นเพราะไม่มีแรงลมส่ง แต่ว้าวกลับลอยคว้างในอากาศ ในเถียงนาได้อย่างน่าอัศจรรย์ เรื่องของว้าวของท่านนี้ เข้าใจว่าเป็นเรื่องการเล่นกลืนลมของหลวงปู่สรวง

2. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับการอุ้มไก่

ในช่วงปี พ.ศ. 2496-2500 หลวงปู่สรวงจะเดินอุ้มไก่ชนไปเรื่อย ๆ ตามหมู่บ้าน และถือเป็นเรื่องปกติของชาวบ้านว่า ถ้าเห็นท่านจะต้องเห็นไก่ด้วย จึงได้รับการเรียกชื่อจากชาวบ้านว่า “ลูกตาเมื่อน” (เมื่อนเป็นภาษาเขมร แปลว่า ไก่) (สุธน ศรีหิรัญ, 2556 : 188) ในช่วงที่ท่านอุ้มไก่เดินในหมู่บ้าน ท่านเจอไก่ที่ป่วยด้วยโรคห่ากำลังชักดิ้นชักงออยู่ ก็จะจับเอาไก่ตัวนั้นไปจุ่มน้ำแล้วก็ปล่อย สักครู่ ไก่ที่ท่านจุ่มน้ำก็จะลุกขึ้นยืนสลัดปีกสะบัดตัวไปมาแล้วก็วิ่งปร๋อ หายป่วยเป็นปกติ เป็นปริศนาธรรม ซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับคำปริศนานั้น ๆ ไก่เป็นสัญลักษณ์ของการขยันทำมาหากิน ไก่นั้นเป็นสัตว์เลี้ยงที่อยู่คู่กับมนุษย์มาเป็นเวลานาน เป็นสัตว์ที่ขยัน เพื่อหาอาหารใส่ท้อง ตื่นตีก ลูกเข้า ยังขึ้นบอกเวลาคนแทนนาฬิกาปลุกด้วย สมัยก่อน คนยังไม่มีนาฬิกาใช้ คนก็อาศัยไก่ขึ้นบอกเวลากลางคืน ถ้าได้ยินเสียงไก่ขึ้นครั้งแรก คนก็จะรู้ว่า อีกไม่นานก็จะสว่าง ถ้าได้ยินไก่ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 และที่ 3 คนก็รู้ว่า จะสว่างจริง ๆ แล้ว คนก็จะเตรียมตัวตื่นและลุกจากที่นอนล้างหน้าล้างตา เพื่อออกไปทำงานหาเลี้ยงชีวิตและครอบครัว (ดำรงธรรม, 2556 : 55-56)

การอุ้มไก่ของท่านจึงเป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับคำปริศนานั้น ๆ เป็นการบอกให้รู้ว่า เป็นคนควรขยันทำมาหากิน ตั้งแต่เช้าเพื่อทำกิจธุระการงานต่าง ๆ จึงจะได้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ทำให้สามารถเชื่อมโยงกับหัวใจเศรษฐกิจหรือหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 ประการ ทำให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนี้

1. อุภูฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น) คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี
2. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา) คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย
3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร) คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา
4. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม) คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (อง.อภฺรฺก. 23/55/344-348)

3. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับเชือกงั่ว

พระอาจารย์ เจ้าอาวาส วัดคู่แท่น จังหวัดสุรินทร์ เล่าว่า ครั้งหนึ่ง หลวงปู่สรวงได้โยนเชือกงั่วให้ แล้วพูดว่า “ยั่วเตราศีล” ซึ่งมีความหมายบ่งบอกให้รู้ว่า “เอาไปศีล” คือให้มีการรักษาศีลนั่นเอง (<<http://www.khunphaen-pusuang.com/article/>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2563)

เป็นปริศนาธรรมซึ่งท่านได้บอกนัยไว้แล้ว เป็นการบอกให้รู้ว่า ศีลนั้นเปรียบเหมือนเชือกงั่ว ส่วนจิตใจเหมือนกับตัวงั่ว คนที่มีศีล จิตใจก็จะสูงขึ้น เปรียบเหมือนกับว่านั้นมีเชือกดึงไว้ งั่วก็ขึ้นสูงไปบนท้องฟ้าได้ คนที่ขาดศีล จิตใจก็ย่อมตกต่ำลง เปรียบเหมือนกับเชือกขาด ทำให้ร่วงตก

4. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับการเอาน้ำร้อนในกาเทราดลงบนศีรษะ

หลวงพ่อบุญได้เล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านมีความประสงค์ที่จะลาสิกขา ท่านจึงไปกราบหลวงปู่สรวง หลังจากกราบเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลวงปู่ท่านไม่ว่าอะไร แต่นำเอาน้ำร้อนในกาเทราดลงบนศีรษะ ท่านรู้สึกร้อนตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า จากนั้น หลวงปู่ก็เอามือตบที่หัว จากที่รู้สึกร้อน ๆ ก็เปลี่ยนเป็นเย็น และศีรษะก็ไม่มีบาดแผลแต่อย่างใด จึงเป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ เป็นการบอกให้รู้ว่า การออกจากสมณเพศไปใช้ชีวิตเป็นฆราวาสนั้น จะมีแต่เรื่องเดือดร้อนทั้งกายและใจ ถ้าอยากมีชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ก็ควรที่จะรักษาตนให้อยู่ในร่มกาสาวพัตร์ตราบนานเท่านาน (เทวฤทธิ์, 2559 : 30)

5. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับข้าวเฝ้าสอนธรรม

หลวงพ่อบุญได้เล่าว่า ครั้งหนึ่ง ได้มีญาติโยมเอาข้าวปลามาถวายหลวงปู่สรวงและหลวงพ่อบุญ แต่หลวงปู่สรวงไม่ฉันอาหาร และไม่ให้หลวงพ่อบุญฉันด้วยเช่นกัน กลับเอาข้าวเหล่านั้นไปเทกองไว้ข้างเพิงที่ท่านอยู่ ต่อมา เกิดเหตุฝนตก ทำให้ข้าวที่เทกองไว้ เกิดการเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น (เทวฤทธิ์, 2559 : 31-32) จึงเป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ เป็นการบอกให้รู้ว่า ข้าวที่ตกลงไปอยู่ในท้อง จะเกิดการเน่าเสีย เป็นการสอนเรื่องการกำหนดพิจารณาความเป็นปฏิภูลในอาหาร เป็นของไม่สวยงาม ไม่สะอาด เป็นของโสโครก เพื่อลดละตัณหา ความหลงใหลในรสชาติอาหาร อาหารที่ฉันเข้าไปให้เป็นเพียงสิ่งเพื่อยังอัตภาพให้คงอยู่

6. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับการเผากิเลสพระ

พระสมเพช ขยาภินโนโท เจ้าอาวาสวัดเขาพลาญเพชร อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้เล่าไว้ว่า หลวงปู่สรวงได้สั่งให้หากามาต้มน้ำ เสร็จแล้วก็ก่อกองไฟอีกกอง ต่อจากนั้น ท่านก็ลุกไปที่ฐานตั้งพระประธาน แบกเอาฉัตรเงินฉัตรทองและสิ่งของที่วางอยู่รอบข้างมาเผาไฟ ท่านสั่งให้เอามาเผาไฟ กราบเรียนท่านว่า ไม่กล้าหрок ของสงฆ์กลัวบาป ซึ่งท่านเองก็ไม่ว่าอะไร ท่านขนเอามาเผาหมด ไม่ว่าจะเป็นพุทหมอนเสื้อหาวที่ผู้นามา

ทำบุญถวายวัดถ้ำสระพงษ์ รวมทั้งตาลปัตรเป็นรูปสัตว์ นาค กระต่าย ท่านเผาหมด ได้นมัสการถามท่านว่า เเผาทำไม หลวงปู่ตอบคำเดียวว่า “เผากิเลสพระ” ต่อมา หลวงปู่ได้เอาผ้าไตรจีวรของท่านเองที่ยังครองอยู่มาเผาด้วย (สุชน ศรีหิรัญ, 2556 : 66) การนำสิ่งของต่าง ๆ ในวัดที่ไม่จำเป็นสำหรับสงฆ์มาเผา จึงเป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ เป็นการบอกให้รู้ว่า ท่านไม่ให้พระสงฆ์สะสมยึดติดในทรัพย์สินสมบัติทั้งปวงเหมือนชาวโลก ไม่ยึดติดในสมบัติข้าวของเงินทองที่มีผู้นำมาถวายว่าเป็นของตน อันการเป็นสะสมพอกพูนกิเลสให้เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่วิสัยของสมณะ

7. ปริศนาธรรมเกี่ยวกับแป้งเม็ด 6 เม็ดและแผ่นทองคำเปลวสำหรับปิดพระ 9 แผ่น

เมื่อประมาณกลางเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2543 เวลาประมาณ 16.00 น. หลวงพ่อพุฒิได้เดินทางไปกราบหลวงปู่สรวงที่กระท่อมกลางทุ่งนาอยู่ระหว่างบ้านละลม อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษกับบ้านจะบก อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ในขณะนั้น มีคนไปรออยู่ก่อนแล้วประมาณ 10 คน มีพระภิกษุอยู่รูปเดียวคือหลวงพ่อกุฒิเท่านั้น

หลวงปู่ได้ขานตามองมาที่หลวงพ่อกุฒิ แล้วก็พูดว่า “ลูกมัว” (พระมา) เป็นเชิงสั่งให้เข้าไปหาท่านอีกสักครู่ ก็ยื่นห่อของให้หลวงพ่อกุฒิ แล้วท่านก็ได้รับเอาใส่ในย่ามไว้โดยไม่ได้เปิดดูจนกระทั่งเวลาค่ำ จึงได้ลากลับ เมื่อเดินทางมาถึงวัด หลวงพ่อกุฒิได้เปิดห่อของที่หลวงปู่ได้มอบให้แก่ตนเอง ก็พบว่า ในห่อนั้นมีสิ่งของที่ท่านมอบให้ คือ 1. แป้งเม็ด 6 เม็ด สำหรับใช้เจิมในพิธีต่าง ๆ 2. แผ่นทองคำเปลวสำหรับปิดพระ 9 แผ่น (จารุ กิตติ กิจวรรณ, 2559 : 41-45)

แป้งเม็ด 6 เม็ด เป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ เป็นการบอกให้รู้ว่า **คือทิส 6** ได้แก่ บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ดุจทิสที่อยู่รอบตัว จัดเป็น 6 ทิส ดังนี้

1. ทิสเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา เป็นผู้ให้กำเนิด ห้ามปรามจากความชั่วให้ตั้งอยู่ในความดีให้ศึกษาศิลปวิทยาหาครูครองที่สมควรให้ และมอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร บุตรธิดาจึงต้องเลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำการงานของท่าน ดำรงวงศ์สกุล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

2. ทิสเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ เป็นผู้ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ และสร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิส (สอนฝึกให้รู้จักเลี้ยงตัวรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี) ศิษย์พึงลูกด้อนรับเข้าไปหา (เพื่อบำรุง คอยรับใช้ ปรีกษา และรับคำแนะนำ เป็นต้น) ใฝ่ใจเรียน (คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา)ปรนนิบัติ ช่วยบริการ และเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ (คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญ)

3. ทิสเบื้องหลัง ได้แก่ บุตรภรรยา เป็นกำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลัง จัดงานบ้านให้เรียบร้อย สงเคราะห์ญาติมิตรทั้ง 2 ฝ่ายด้วยดี ไม่นอกใจ รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ และขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวงสามีพึงยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

4. ทิสเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้ ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร บุคคลพึงบำรุงมิตรสหายด้วยการเผื่อแผ่แบ่งปัน พุดจามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน มิตรสหายพึงอนุเคราะห์ตอบ คือเมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน

5. ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้และคนงาน เพราะเป็นผู้ช่วยทำการงานต่าง ๆ เป็นฐานกำลังให้เริ่มทำการงานก่อนนาย เลิกงานทีหลังนาย ถือเอาแต่ของที่นายให้ ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น นำเกียรติคุณของนายไปเผยแพร่ นายจ้างพึงจัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลให้ยามเจ็บไข้ เป็นต้น ได้ของแปลก ๆ พิเศษมา ก็แบ่งปันให้ และให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร

6. ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ เป็นผู้สูงด้วยคุณธรรม และเป็นผู้นำทางจิตใจ ห้ามปรามจากความชั่วให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ คือทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้ ชาวบ้านจะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา ต้อนรับด้วยความเต็มใจ และ อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 (ที.ปา. 11/266-272/212-216)

ส่วนแผ่นทองคำเปลวสำหรับปิดพระ 9 แผ่น จึงเป็นปริศนาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นอยู่กับปริศนานั้น ๆ คือ ทองคำเป็นแร่ธาตุที่มีความบริสุทธิ์อยู่ในตัวและเป็นแร่ธาตุที่ทรงคุณค่าที่สุด เปรียบเหมือนโลกุตตรธรรม 9 คือธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก, สภาวะพ้นโลก (อภิ.ส. 34/706/278) ซึ่งเป็นธรรมสูงสุด ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 และ นิพพาน หรืออสังขตธาตุ 1

สรุปได้ว่า บทบาทการเผยแผ่ธรรมของหลวงปู่สรวง มีในรูปแบบปริศนาธรรมแก่พระสงฆ์และชาวบ้าน ถ้าเป็นชาวบ้านก็มุ่งสอนให้ขยันทำมาหากินตามหลักหัวใจเศรษฐกิจ หรือให้พระนำคำสอนเรื่องทิศ 6 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีบทบาทต่าง ๆ กันไปสอนแก่ชาวบ้าน แต่ถ้าเป็นพระสงฆ์ก็มุ่งหวังให้ครองเพศสมณะไปนาน ๆ ไม่ให้สะสมยึดติดในทรัพย์สินเงินทองต่าง ๆ มีเพียงอัฐบริวาร 8 เครื่องใช้สอยที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตอยู่ก็เพียงพอแล้ว และแนะนำเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา แต่ไม่ได้ขยายความลงรายละเอียดไว้ เนื่องจากผู้ฟังเป็นพระสงฆ์ ซึ่งมีภูมิรู้ทางหลักธรรมดีอยู่แล้ว เป็นแต่ท่านเตือนพระสงฆ์ไม่ให้เป็นแค่ขุนคลังคือเป็นเพียงแต่การรักษาธรรมเอาไว้ แต่ให้นำหลักธรรมไปปฏิบัติ เพื่อให้หลุดออกจากทุกข์ พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดอย่างสิ้นเชิง ในส่วนกลอนนั้น เป็นการปฏิบัติกรรมฐานเป็นปกติของท่าน ไม่เป็นการเผยแผ่ธรรมแต่อย่างใด

สรุป

หลวงปู่สรวงเป็นชาวเขมรต่ำ ได้เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว พักอาศัยอยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้านในแถบจังหวัดศรีสะเกษเป็นส่วนใหญ่ สัญลักษณ์ในตอนที่ท่านพักอาศัยอยู่คือ มีเสาไม้ไผ่สูง ๆ ปักอยู่ มีเชือกขึงระหว่างกระท่อมกับเสาไม้ มีวาวขนาดใหญ่ทำด้วยจิวหรือกระดาดผูกไว้ ไม่มีใครทราบถึงประวัติที่แท้จริงของท่านได้ มีการตีความสถานภาพของท่านไปต่าง ๆ ว่า เป็นพระภิกษุ หรือ ขรवास หรือดาบส หลวงปู่สรวงคือขรัวขี้เถ้า เก่งเรื่องเตโชกสิณหรือกสิณไฟ

หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ซึ่งผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติ มีปฏิปทาชอบอยู่และท่องเที่ยวไปตามลำพังตามหลักโมเนยยปฏิปทา ไม่ยึดติดกับวัตถุ ไม่ยึดติดกับบุคคล ปฏิบัติเท่าเทียมกันเสมอเหมือนทุกคน และให้ความสำคัญกับการทำดี โดยมุ่งคิดให้สูงส่ง ทำและอยู่ให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งมีค่ากว่าคำสอนซึ่งออกมาจากปาก

แก่นคำสอนของหลวงปู่สรวง มี 3 ข้อ ประกอบด้วย ข้อที่ 1 คือ เรื่องทาน ได้แก่ การให้ การบริจาค การช่วยเหลือ ตรงกันกับบุญกิริยาวัตถุ คือหลักการทำความดี ข้อที่ 2 ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ข้อที่ 2-3 เรื่องสมณะและวิปัสสนา ตรงกันกับบุญกิริยาวัตถุ คือหลักการทำความดี ข้อที่ 3 ภาวนามัย คือทำบุญด้วย

การเจริญก้าวหน้า คือฝีมือประณีตในชั้นสมณะและวิปัสสนา ส่วนเรื่องการรักษาศีล หรือการประพฤติดีมีระเบียบวินัยได้มีกล่าวถึงไว้ในที่อื่น ๆ แล้ว

หลวงปู่สรวงเผยแผ่ธรรมในรูปแบบปรีชาธรรมซึ่งจะต้องขบคิดแก่พระสงฆ์เพื่อมุ่งหวังให้ได้ครองเพศสมณะไปนาน ๆ และไม่ให้สะสมยึดติดในทรัพย์สินต่าง ๆ หรือให้พระนาคำสอนเรื่องทิศ 6 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีบทบาทต่าง ๆ กันไปสอนแก่ชาวบ้าน ส่วนชาวบ้านก็มุ่งสอนให้ขยันทำมาหากินตามหลักหัวใจเศรษฐกิจ ส่วนกลืนนั้น เป็นการปฏิบัติกรรมฐานเป็นปกติของท่าน

บรรณานุกรม

- จารุกิตติ กิจวรรณ. (2559). หลวงปู่สรวง เทวตาเดินดิน เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. ร้อยเอ็ด : จันทรเกษมการพิมพ์. ดำรงธรรม. (2556). หลวงปู่สรวง พระอริยะผู้ทะลุมิติเวลา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไทยควอลิตี้บุ๊ค (2006). เทวฤทธิ์. (2559). ปาฏิหาริย์ บันดาลโชค หลวงปู่สรวง เทวตาเดินดิน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทิพย์มงคล.
- พุทธโฆสจารย์, พระ. (2540). วิสุทธิมคฺคสฺส นาม ปกรณวิเสสสฺส ปฐโม ภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ภูลังกา เขมทสสี, พระมหา. (2537). ตามรอยธรรมหลวงปู่สรวง เทวตาเดินดิน. กรุงเทพมหานคร : ทำดี ที่มี. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 10, 11, 23, 34. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธน ศรีหิรัญ. (2556). ประวัติ อภินิหาร และวัตถุมงคล หลวงปู่สรวง เทวตาเดินดิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บางกอกสาส์น.
- <<http://www.khunphaen-pusuang.com/article/>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2563)
- <<https://www.facebook.com/permalinkhttp/>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2563)